

'AAN DE OVERZIJDE VOORBIJ'

door Jurjen Beumer.

1.

Het is goed dat in de liturgische gang door het kerkelijk jaar de veertig dagen tijd een vaste plaats heeft. Elk jaar opnieuw een periode waarin wij ons bezinnen op het lijden, op de grote waarom vragen van het leven. Waarom al die miljoenen mensen die sterven van de honger? Waarom die vele, vele mensen die geestelijk ver-dwaald zijn, geen weg meer weten in hun eigen geest? Waarom al die kanker, al die gevreesde ziekten, al dat lijden en langzaam wegte-ren? Onze waarom vragen zijn talrijk, ze spoelen aan als de golven tegen de kust, altijd maar door. Soms overspoelen ze ons en worden we meegezogen de branding in, het water stijgt ons tot de lippen en we hebben het gevoel dat we verdrinken, en we schreeuwen het uit; 'ik kan er echt niet meer tegen', 'ik overzie het niet meer', 'help me dan, ik verdrink'. Veel ruimte wordt in het evan-gelie ingeruimd voor het lijdensverhaal, we volgen Jezus op de voet als hij zijn barre tocht naar Golgotha maakt. In hem en met hem trekken wij allemaal met omze duizend en één waarom vragen. Nee, niet te gauw naar Pasen, niet te snel voorbij die veertig dagen willen. Zeker, in het evangelie staat het GLORIA centraal, maar het wil beleefd worden tegen de achtergrond van het KYRIE; Heer, help wij vergaan, kyrie eleison, Heer ontferm U over ons. Wie te snel naar Pasen wil doet precies hetzelfde als met die omgekeerde verrekijker uit de Inleiding. We hobbelen dan voorbij aan de werkelijke nood van de wereld en de omhoogstijgende vragen in onszelf.

2.

Vandaag, aan het begin van de veertig dagen tijd, willen we stil staan bij mensen die op dit moment aan een heel bijzondere ziekte lijden, aids. Stil staan bij, niet voorbijhollen. Bewust willen luisteren naar mensen met aids, want zij zijn het die ons het beste kunnen vertellen wat aids is. Eigenlijk is dat een code in de christelijke gemeente. Wil je weten hoe iets in elkaar steekt, wat er aan de hand is, dan luister je naar degenen die er direkt mee te maken hebben. Je moet je natuurlijk breder informeren; horen naar wat de medicus zegt, naar wat de psycholoog of de maatschappelijk werker zegt, naar wat de wetenschapper te berde brengt; dat alles is uiterst waardevol voor een goed verstaan en een juiste visie. Maar het allerbelangrijkst is het verhaal van degene in kwestie zelf. Degene die lijdt heeft het eerste woord in de gemeente. Luisteren en vooral leren luisteren is voorwaarde voor een realistische geloofsvisie. We weten vaak de helft nog niet; wat wij bijvoorbeeld horen in ons Aanloopcentrum. Je acht het niet voor mogelijk wat mensen allemaal meemaken, en toch gebeurt het. Nee, niet te snel naar Pasen. Laten we de verrekijker maar eens echt gebruiken. Het gebeurt op je eigen netvlies, direkt onder onze ogen. Misschien zijn we het zelf wel die verdrinken in de waarom vragen van ons eigen leven, ondanks de schone schijn van onze opgepoetste buitenkant.

3.

Zo gaat het verhaal van die Ene, op weg naar Gethsemane, door tot vandaag de dag. Bijvoorbeeld Coenraad. Hij heeft aids. Hij schrijft aan zijn ouders. "Het allerbelangrijkste is denk ik dat ik wil leven;

ik weet dat ik een terminale ziekte heb, dat de prognoses alleen maar pessimistisch zijn en dat de dood dus om de hoek kijkt; dat het proces waarin ik me bevind een proces van afscheid nemen is. Dat afscheid nemen wil ik niet; ik wil geen afscheid nemen van jullie, van mijn naaste familie en van mijn vele lieve vrienden en vriendinnen. Kortom: ik wil blijven leven, of anders gezegd ik wil overleven. Dat is het andere proces wat er zich in mij afspeelt. Beide processen zullen jullie (..) herkennen. Het ene moment treedt het ene, het andere moment het andere meer op de voorgrond. Hoe meer ik mijn ziek zijn, mijn mogelijke dood accepteer des te meer zal het me lukken me er weer van af te wenden. (..) Ik zocht zolang naar vrede met mezelf; naar een harmonie met geloven, homosexualiteit en alles wat ik hieromtrent wilde en voelde. Die harmonie is er nu meer dan ooit, ik hoef niet meer naar ontzettend veel dingen te streven; ik leef nu wat niet wil zeggen dat ik niet nog een heleboel dingen zou willen." Coenraad zoekt het dan helemaal in de hulp aan andere mensen met aids. Hij gaat zich inzetten voor de belangenvereniging. Je merkt aan zijn brief dat hij groeit in geloof, hoop en liefde, ondanks het feit dat de dood hem op de hielen zit. "Hoe meer ik het accepteer dat ik aids heb, des te ontspanner zal ik er mee om kunnen gaan." "Ik ben geen aids, ik heb aids. Ik ben een homosexueel, maar ik ben nog veel meer. Ik ben in eerste instantie een mens; een mens die man is, homosexueel is, sociaal cultureel werker is, aids heeft, kan houden van andere mensen, gelovig is etc. Kortom: een totaal mens."

4.

De brief van Coenraad ontroert omdat de geschreven woorden ons met de neus op de essentie van ons mens zijn drukken. Leven we niet te haastig, te snel, teveel gericht op hebben en houden? Ervaren we de ons toegemeten tijd wel voldoende als gave, als gift? We merken hoe degene die lijdt, (in sociaal, fysiek en psychisch opzicht) ons de weg wijst. Zoals Job, die met zijn vragen volledig heen-prikt door de kwasi interessante vragen van de drie vrienden die hem bezoeken. Job ontzenuwt deze vragen van buitenaf omdat ze niet doorleefd zijn, niet tot op de botten van het mens zijn doorge-drongen. Bijna gevaarlijk wordt het wanneer de vragen een reli-gieuze lading krijgen. Religieuze vragen hebben het in zich om te bezweren. 'God' wordt erbij gehaald, hele filosofische stelsels worden opgezet om het gelijk aan eigen kant te krijgen. Heus, het zijn ingenieuze vragen die Job's vrienden stellen. Ook in de relatie met aids worden tot vandaag zulke vragen gesteld. Coenraad ontzenuwt ze stuk voor stuk: "Het idee van een ziekte als straf op de zonde komt me zo volstrekt onchristelijk voor; zo volkomen in tegenspraak met alle beginselen van een God die liefde is en liefde heet. Het idee dat een ziekte alleen bepaalde mensen zal treffen is mijns inziens een uitwas van de christelijke kerkge-schiedenis en niet van Christus zelf afkomstig. (..) Een God die zo straft is mijn God niet; het is niet mijn God die me tien jaar laat vechten, bidden en smeken om anders, dat wil zeggen hetero-sexueel, te mogen worden en me vervolgens afwijst als ik inzie dat ik in mijn anders zijn net zo totaal anders kan zijn als ieder ander. Het heeft me het grootste deel van mijn leven gekost voor ik dat inzag; het grootste deel van mijn leven is helaas beladen met schuldgevoelens. Zal ik me dan nu opnieuw door anderen schuld-gevoelens laten aanpraten. Beslist niet!" I)

5.

Terecht zegt Douwe N. Wouters in zijn boekje 'Aids, een tastcase voor de Kerk' 2), dat onze visie op aids alles te maken heeft met ons Godsbeeld, ons mensbeeld, ons kerkbeeld en ons Jezus beeld (hst 5). Een gedegen zelfonderzoek is hier nodig om niet te vervallen in de fouten van Job's vrienden.

Wouters haalt ook naar boven dat het jaren duurde voor de kerken reageerden op het verschijnsel aids. "Tussen januari 1981 (toen de eerste aids patient in een Amerikaans ziekenhuis werd opgenomen), en januari 1987 (toen aanvaardde het Centraal Comité van de Wereldraad van Kerken een aantal aanbevelingen) is er van de kerk hoegenaamd niets vernomen. Het is beschamend om te moeten zeggen, maar in Nederland is de kerk gedurende al die jaren passief gebleven." (54) Het is daarom geen wonder dat het 'gebed' van de sero positieve man zo' geformuleerd staat in onze liturgie; het is een grote roep om aandacht en warmte. Gelukkig zijn er nu reacties en aanbevelingen van de grote kerken (nationaal en internationaal) die een goede toon aanslaan; ze staan gedeeltelijk afgedrukt in het boekje van Wouters.

6.

Onze houding tegenover het lijden, en vandaag in het bijzonder tegenover de mensen met aids, heeft alles te maken met ons beeld van God, de mens, de kerk, en ons beeld van Jezus, zeiden we zoeven. Laten we ons daarom richten, als zelfonderzoek en om onze attitude te scherpen kijken naar Jezus, stil staan bij het verhaal van de barmhartige Samaritaan. Echt, stil staan; niet te snel naar Pasen, niet te haastig 'aan de overzijde voorbij'